Աւետարանէն լուսանկարած ենք խորանանկարներն և տէրունական նկարներ՝ թուով 24 տեսակ։

* * *

Գրիգոր Տաթեւացիի այս աւետարանը Տաթեւի հռչակաւոր մենաստանի թանգարժէք հարստութիւններէն մէկն է, իբր հրաշագործ մասունք՝ յաչս Զանգեզուրի գեղջուկ ու բարեպաշտ ժողովրդեան։

Ժողովուրդը անհուն սիրով ու ջերմ հաւատքով կապուած է այս աւետարանին և անոր սրբազան տիրոջ՝ Գրիգոր Տաթեւացիին հետ, որուն գերեզմանն ալ ուխտատեղի է հաւատացեալներուն համար, որոնց աչքին Տաթեւացին հրաշագործ սուրբ է։

Տաթեւի վանքին արքեպիսկոպոսական հանդերձները (պատարագչի) ինչպէս նաեւ այս աւետարանը պատերազմի և իրար յաջորդող դէպքերու տարիներուն փոխադրուեցան Թաւրիզ և այժմ իբր ազգային աւանդ կը պահուին Հայոց Առաջնորդարանին մէջ, Տաթեւի երբեմնի վանահայր և Ատրպատականի Հայոց արդի Առաջնորդ Գեր. Տէր Ներսէս Արքեպ. Մելիք–Թանգեանի հսկողութեան տակ։

Թաւրիզ
24 Ապրիլ 1933

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

Լ Ո Ն Տ Ո Ն Ի

(ԹԱՒՐԻԶՈՒ)

Թ. 66 ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

Թուղթք՝ 252. –Մեծութիւն՝ 16×12×4 հրդմ. – Գրութիւն՝ երկսիւն. – Նիւթ՝ լաւ յղկուած թուղթ, դեղնորակ. – Տողք՝ 21. – Կազմ՝ կարմիր թուղթէ երեսով խաւաքարտեայ, Նոր. – Մագաղաթեայ պահպանակք չկան. – Հանգամանք՝ լաւ պահուած. սկզբնական կաշեայ կողքերը ինկած և ի նորոյ կազմուած. մաշած շրթունքները դանակի տակ կորուած լուսանցքի զարդերը փճացուած։ Չորս աւետարաններն ալ ունին իրենց մանրատառ նախադրութիւնները. ստորին լուսանցքներու վրայ կան համաբարբառի համարանիշերը, սեւ ու կոկիկ գրով։ Չորս աւետարաններն ալ լման են, ինչպէս նաեւ յիշատակարանը. – Դատարկ թերթք՝ չորս թերթ սկիզբն ու վերջը. – Սկզբնատառք իւրաքանչիւր խորանազարդ էջի վրայ, մարդագիր, կենդանագիր և թռչնագիր, վայելուչ նկարչութեամբ. համարները ունին կարմրադեղ յաջող երկաթագրեր. – Գիր՝ սեւ մելանով ընտիր բոլորգիր. – Վերնագիրք՝ իւրաքանչիւր խորանազարդ էջի վրայ, միշտ երեքական տող. առաջինը զարդագիր, գունազարդ, յաջորդական տողերը կարմրադեղ և մանուշակի կարմիր երկաթագիր. – Լուսանցազարդք՝ չորս մեծ, իւրաքանչիւր խորանի կից, զարդարուն։ Ներքին բոլոր լուսանցազարդերը սովորական մոթիֆներ, կարմիրի և լազուարտի ծաղկումով. – Խորանք չորս հատ, չորս աւետարաններու սկիզբը, էջ 1. 139. 229 և 383, բոլորն ալ հայկական և պարսկական մոթիֆներ յաջող ծաղկումներ, լազուարտ յատակի վրայ, մեծ ու փոքր վարդեակներով. – Նկարք, մանրանկարք և կիսախորանք կը պակսին։

Գրիչ՝ Անանիա աբեղայ. – Ստացող՝ Ստեփանոս քհնյ. – Տեղի՝ Հերմոնի վանք. – Ժամանակ՝ ՋԺԸ (+ 551) = 1469. – Ծաղկող՝ անյայտ։ Ձեռագիրս 1926 մարտ

6ին նուէր տրուած է Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյն, Խաչիկ Խան Սարաճեանի կողմէ։

Մատեանս է Աւետարան, թղթեայ, նկարուն, ուր կան չորս աւետարանները լման. կը պակսի «իրք կնոջն շնացելոյ» մասը։

Յիշատակարան՝

Ա. – Էջ 500ի վերջ Յովհաննու աւետարանի. – «Փառք անեղ Բանին աստուծոյ։ Երիցն ի միում կատարեալ առանձնաւորութեամբ. և միաւորեալ ըստ աստուածութեան, եռահրաշ...։

Եւ արդ գրեցաւ սա ի թուաբերութեանս հայոց։ ՋԺԸ։ (1469) Ի հայրապետութեանս տեառն Ըռստակէսի։ Գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի վանքս Հերմոնի ընդ հովանեաւ սուրբ լուսաւորչիս և սուրբ յակոբիս և սուրբ ստեփանոսիս. և սուրբ վարդապետացս որ աստ կան հանգուցեալ։ և ի յառաջնորդութեան սարգիս րաբունապետիս։ Ձեռամբ սուտ յանուն անարժան գրչի. որ անուամ(բ)ս միայն խաբեայ և ոչ գործով։ Արդ ամենայն ոք բարոյ ցանկայ վասն սիրոյ արքայութեան որպէս ասէ առաքեալն. թէ երանի որ ունիցի զաւակ ի սիոնի և ընդանի եմ։ Ես ստեփանոս քահանայս. ստացայ սուրբ աւետարանս, և ետու գրել զսայ յիշատակ ինձ և ծնաւղաց իմոց. հաւրն իմո ամիրին, և մաւր իմ թաժիկին. և հարեղբաւրն իմ մկրտչի լուսակրաւն աբեղայի, և կողակցին խումարթին? և որդին իւր յակոբ. աչքպանոս, գրիգոր, արիստակէսն։ և զքուասրն իմ զմարգարիտն. և զքոյրն իմ նուրմելիք, զհոռփսիմէ, և զա արեան մերձաւորսն. զկենդանիսն և զհանգուցեալսն. և աստուած որ առատն է ի տուրս ողորմութեան ձեզ յիշողացդ և մեզ յիշելոցս ողորմեսցի իւր միասնգամ գալըստեամբն ամէն և եղիցի։

«Դարձեալ յերես անգեալ աղաչեմք զձեզ ով մանգունք սուրբ եկեղեցոյ որք կարդալով կամ աւրինակելով զվերին ըստացող սուրբ աւետարանիս զուստայ միրանն որ ըստացաւ զսայ յիշատակ իւրն և ծընաւղացն իւրոց, ուստայ յակոբին և կողակցին իւրոյ տայրուին և իւր զաւակին ձանիփաշին նիկարին. քրիստոս աստուած աւրհնէ զուստայ զմիրանն և զիր որդին և զխուփիայր և զշահկուլ որ և զմայրն սոցա զհոռփսիմայն. յիշեցէք ի քրիստոս և աստուած զձեզ յիշէ ամէն»։

Բ. – Էջ 501. – Դարձեալ վերջին ստացող սուրբ աւետարանիս ըռըստակես քհյ. որ ստացայ մեարովպ եպկէ զաւետարանս ի հալալ ընչից իմոց, առի. ժ.ռ. դահեկ։ Յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց. հօրն իմ խոսպասին, մաւրն իմ պէկի խարունին, կողակիցն իմ տիրպարին, որդոյն իմոյ զաքարայ Նորաբողբոջ սարկաւագին. աղամին. առ հասարակ ամենայն աշխատողացն սոցայ յիշեցէք զոէրն ամենայնի։ Ի թվ. ռժե (1566). ի յառաջնորդութեան սուրբ աթոռոյս ստաբէի, ըստեփանոսաբէպկի. ի թագաւորութեան շահ թահմազին, կաթողիկոսութիւն էջմիածնին Տէր Միքայէլին։

Լոնտոն, 25 Օգոստոս 1934

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵԳՍ.